

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt „Kompetencje plus”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego

**Projekt konkursowy pt. „Kompetencje plus”,
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020,
Działanie 2.5. Skuteczna pomoc społeczna, współfinansowany ze środków Europejskiego
Funduszu Społecznego.**

Nr umowy: POWR.02.05.00-00-0361/19-00 z dnia 12.02.2020 r.

Realizacja usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych Aspekty prawne

LIDER PROJEKTU
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
w Rzeszowie
ul. Hetmańska 9
35-045 Rzeszów
Województwo Podkarpackie

PARTNER PROJEKTU
Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
al. IX Wieków Kielce 3
25-516 Kielce
Województwo Świętokrzyskie

Wykonawca:

Centrum Szkoleniowo-Terapeutyczne SELF T. Kobyłański, M. Mołoń s.c.
ul. Unii Lubelskiej 6/8, 35-016 Rzeszów

Cel szkolenia:

Celem szkolenia jest omówienie tematu „Realizacja usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych. Aspekty prawne”.

Adresaci szkolenia:

Szkolenie przeznaczone jest dla osób, które są pracownikami jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.

Forma realizacji szkolenia:

Szkolenie prowadzone będzie w grupie, ma charakter wykładu. Podczas szkolenia zostanie wykorzystana prezentacja multimedialna.

I. Usługi opiekuńcze.

Celem usług opiekuńczych jest podniesienie lub utrzymanie dotychczasowej jakości życia odbiorców usług oraz dążenie do ich aktywizacji (np. tam, gdzie jest to możliwe - wspieranie zamiast wyręczania w wykonywaniu codziennych czynności życiowych). Świadczenie usług opiekuńczych ma się przyczyniać do integracji osoby objętej tego typu wsparciem z otoczeniem i społecznością lokalną, w miarę możliwości – podtrzymywania i wzmacniania relacji sąsiedzkich i rodzinnych na rzecz zmniejszenia poczucia osamotnienia.

1. Regulacje prawne.

- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U z 2020 r., poz. 1876 ze zm.),
- Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2020 r., poz. 1427 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 256 z późn. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 31 maja 2012 r. w sprawie rodzinnych domów pomocy (poz. 719),
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 sierpnia 2016 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1788).

2. Adresaci usług opiekuńczych.

Do grup o najliczniejszym udziale w strukturze odbiorców usług opiekuńczych należą: osoby samotne lub samotnie gospodarujące, którym rodzina nie jest w stanie udzielić wsparcia, osoby w podeszłym wieku, osoby z niepełnosprawnościami, osoby o złym lub pogarszającym się stanie zdrowia, osoby niesamodzielne, które nie opuszczają swoich mieszkań.

Art. 50. Usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze.

1. Osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej świadczenia w formie usług przysługują osobom samotnym (art. 6 pkt 9 i 10 osobę samotnie gospodarującą, niepozostającą w związku małżeńskim i nieposiadającą wstępnych ani zstępnych, prowadząca jednoosobowe gospodarstwo domowe) wymagającym pomocy innych osób, której nie mogą otrzymać, pomimo wykorzystania własnych uprawnień, zasobów i możliwości.

2. Usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze mogą być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić.

3. Cel i zakres usług opiekuńczych, zasady przyznawania usług opiekuńczych.

Usługi opiekuńcze zapewniają więc pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Dokonanie przez OPS analizy sytuacji osoby ubiegającej się o przyznanie świadczenia oraz ustalenie zasadności przyznania pomocy w formie usług opiekuńczych i/lub specjalistycznych, obejmuje również ustalenie możliwości zaspokojenia potrzeb osoby poprzez wykorzystanie jej własnych zasobów i uprawnień (w tym rodziny – wspólnie zamieszkującej lub mieszkającej oddzielnie). Etap diagnozy poprzedzający przyznawanie lub odmowę przyznania usług dokonywany jest przez pracownika socjalnego w oparciu o środowiskowy wywiad rodzinny oraz jego aktualizację. Pracownik socjalny określa: indywidualne potrzeby odbiorcy, uwzględniając jego stopień samodzielności, stopień samodzielności w miejscu zamieszkania, własne możliwości odbiorcy, sytuację rodzinną i materialno-bytową, możliwości uzyskania wsparcia ze strony rodziny i środowiska, uwzględniając przy tym możliwości systemu pomocy społecznej, rodzaj usług tj.: opiekuńcze i/ lub specjalistyczne usługi opiekuńcze, zakres usług w ramach przyznanego rodzaju usług, okres

realizacji usług, wymiar godzinowy (dzienny i tygodniowy), miejsce świadczenia usług, w porozumieniu z odbiorcą usług potrzebę udzielenia pracy socjalnej oraz jej cele, które następnie we współdziałaniu z tą osobą realizuje w oparciu o instrumenty i narzędzia pracy socjalnej i środowiskowej, inne, nie wskazane wyżej, ale składające się na zadania pracowników socjalnych. Pracownik socjalny OPS informuje odbiorcę o stawce za jedną godzinę usług i/lub o możliwości zwolnienia z odpłatności. Podczas wywiadu środowiskowego pracownik socjalny powinien ocenić, czy warunki mieszkaniowe (higieniczne i sanitarne) oraz posiadane przez odbiorcę usług i/lub jego rodzinę zasoby pozwalają na świadczenie usług opiekuńczych w godziwych warunkach. Ośrodek pomocy społecznej powinien użyć wszelkich dostępnych środków i narzędzi oraz podjąć działania w celu zapewnienia warunków, umożliwiających realizację usług w sposób zgodny ze standardami. Rzeczywisty zakres świadczonych usług oraz ich częstotliwość muszą być zgodne z decyzją i ewentualnym zleceniem świadczenia usług. Pod pojęciem wymiaru godzin świadczenia usług, rozumie się wyłącznie rzeczywisty czas świadczenia usług, w tym również wykonanie na rzecz odbiorcy usług zleconych czynności poza jego miejscem zamieszkania, takich jak np.: załatwianie spraw urzędowych, w tym dokonywanie opłat za usługi, czas robienia zakupów, czas realizacji recept (w sklepach/aptekach położonych najbliżej miejsca zamieszkania odbiorcy usług), czas zapisywania do lekarza i wizyty u lekarza, czas zaprowadzenia do placówek ochrony zdrowia, ośrodków wsparcia, czas załatwiania istotnych spraw odbiorcy usług itp. Do czasu świadczenia usług nie wlicza się czasu dojazdu lub dojścia do mieszkania odbiorcy usług, czasu niezbędnego na przemieszczenie się opiekunów od jednego odbiorcy usług do drugiego, jeżeli opiekun świadczy usługi u kilku osób w ciągu jednego dnia. Przez 1 godzinę usług należy rozumieć „godzinę zegarową” tj. 60 minut. Przyznany zakres usług powinien być odpowiedni do przeprowadzonej przez pracownika socjalnego diagnozy, tzn. powinien obejmować wszystkie niezbędne czynności. Należy jednak zaznaczyć, że czynności mogą być wykonywane zamiennie tj. nie wszystkie muszą być realizowane podczas każdego dyżuru, o czym pracownik powinien poinformować odbiorcę usług.

Art. 51. Usługi opiekuńcze w ośrodku wsparcia

1. Osobom, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, mogą być przyznane usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze lub posiłek, świadczone w ośrodku wsparcia.
2. Ośrodek wsparcia jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej dziennego pobytu.
3. W ośrodku wsparcia mogą być prowadzone miejsca całodobowe okresowego pobytu.

Świadczenie usług opiekuńczych w rodzinnym domu pomocy.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 31 maja 2012 r. w sprawie rodzinnych domów pomocy określa:

- 1) standardy, rodzaj i zakres usług bytowych i opiekuńczych świadczonych przez *rodzinny dom pomocy*;
- 2) warunki kierowania, odpłatności i nadzoru nad rodzinnymi domami pomocy.

§ 2.

1. **Rodzinny dom pomocy** świadczy usługi bytowe i opiekuńcze w budynku mieszkalnym jednorodzinny, którego właścicielem lub najemcą jest:
 - 1) osoba fizyczna prowadząca *rodzinny dom pomocy*, w którym ta osoba zamieszkuje;
 - 2) organizacja pożytku publicznego - w przypadku rodzinnego domu pomocy prowadzonego przez organizację pożytku publicznego.
2. W przypadku najmu budynku mieszkalnego jednorodzinny okres umowy najmu powinien gwarantować właściwe funkcjonowanie *rodzinnego domu pomocy*.

§ 3.

1. W jednym budynku mieszkalnym jednorodzinny może być prowadzony nie więcej niż jeden *rodzinny dom pomocy* albo *rodzinny dom pomocy* dla osób wymagających wsparcia

z powodu wieku, zwany dalej "domem dla osób starszych", albo *rodzinny dom pomocy* dla osób wymagających wsparcia z powodu niepełnosprawności.

2. W przypadku gdy osoba wymaga wsparcia w formie usług świadczonych przez *rodzinny dom pomocy* zarówno z powodu wieku, jak i niepełnosprawności, kieruje się ją do domu dla osób starszych.

§ 4.

1. W *rodzinnym domu pomocy* prowadzonym przez osobę fizyczną usługi bytowe i opiekuńcze są realizowane bezpośrednio przez tę osobę, a w przypadku *rodzinnego domu pomocy* prowadzonego przez organizację pożytku publicznego usługi te są realizowane przez osobę kierującą *rodzinnym domem pomocy*, która zamieszkuje w *rodzinnym domu pomocy*.

2. Świadczenie usług bytowych i opiekuńczych w *rodzinnym domu pomocy* powinno uwzględniać stan zdrowia, sprawność fizyczną i intelektualną oraz indywidualne potrzeby i możliwości osoby przebywającej w *rodzinnym domu pomocy*, a także prawa człowieka, w tym w szczególności prawo do poszanowania i ochrony godności, wolności, intymności i poczucia bezpieczeństwa, oraz ochronę dóbr osobistych.

3. Sposób świadczenia usług bytowych i opiekuńczych w *rodzinnym domu pomocy* jest ustalany w formie pisemnej z osobą korzystającą z usług *rodzinnego domu pomocy*, jej pełnomocnikiem albo opiekunem prawnym przed skierowaniem do tego domu.

4. Osoba prowadząca *rodzinny dom pomocy* lub osoba kierująca *rodzinnym domem pomocy* prowadzonym przez organizację pożytku publicznego przy świadczeniu usług bytowych i opiekuńczych może korzystać z pomocy innych osób.

5. Liczba osób pomagających w świadczeniu usług bytowych i opiekuńczych w *rodzinnym domu pomocy* powinna być dostosowana do indywidualnych potrzeb i możliwości osób przebywających w *rodzinnym domu pomocy*.

§ 5.

1. Osobom przebywającym w *rodzinnym domu pomocy* zapewnia się, dostosowane do ich sprawności psychofizycznej, całodobowe:

1) usługi bytowe:

- a) miejsce pobytu,
- b) wyżywienie,
- c) utrzymanie czystości;

2) usługi opiekuńcze:

- a) udzielanie pomocy w zaspakajaniu codziennych potrzeb życiowych,
- b) pielęgnację, w tym pielęgnację w czasie choroby,
- c) kontakty z otoczeniem,
- d) inne czynności wynikające z indywidualnych potrzeb.

2. Osobom przebywającym w *rodzinnym domu pomocy* udostępnia się informacje o przysługujących im prawach, w tym o prawie do wnoszenia skarg, przez umieszczenie tej informacji w widocznym, ogólnie dostępnym miejscu.

3. Osobom niepełnosprawnym *rodzinni dom pomocy* umożliwia korzystanie z usług terapeutycznych i rehabilitacyjnych oraz udział w aktywizacji zawodowej.

4. Osoby spokrewnione lub inne osoby bliskie niespokrewnione mają zapewnioną możliwość swobodnego kontaktu z osobą przebywającą w *rodzinnym domu pomocy*.

§ 6.

1. W *rodzinnym domu pomocy* zapewnia się w zakresie usług bytowych dotyczących:

1) miejsca pobytu:

- a) swobodny dostęp do budynku i jego otoczenia,
- b) budynek i jego otoczenie bez barier architektonicznych, z zastosowaniem udogodnień dla osób niepełnosprawnych,

c) pokoje mieszkalne usytuowane na parterze budynków wielokondygnacyjnych, jeżeli budynki takie nie posiadają wind - w przypadku osób o ograniczonych możliwościach swobodnego przemieszczania się,

d) pokoje mieszkalne, nie więcej niż dwuosobowe, wyposażone w łóżko lub tapczan, szafę, stół, krzesła, szafkę nocną dla każdej osoby oraz inny niezbędny sprzęt wynikający z indywidualnych potrzeb osoby korzystającej z usług *rodzinnego domu pomocy*, z tym że:

- pokój jednoosobowy - o powierzchni nie mniejszej niż 12 m²,
- pokój dwuosobowy - o powierzchni nie mniejszej niż po 8 m² na osobę,

e) pomieszczenia wspólnego użytkowania:

- pokój dziennego pobytu służący jako jadalnia,
- kuchnię dostępną dla wszystkich mieszkańców domu,
- pomieszczenie pomocnicze do prania i suszenia,
- jedną łazienkę dla nie więcej niż 5 osób i jedną toaletę dla nie więcej niż 4 osób, wyposażone stosownie do potrzeb osób korzystających z tych pomieszczeń;

2) wyżywienia:

a) co najmniej 3 posiłki dziennie, w tym posiłki dietetyczne - zgodnie ze wskazaniem lekarza,

b) przerwę między posiłkami nie krótszą niż 4 godziny, przy czym ostatni posiłek nie wcześniej niż o godzinie 18⁰⁰,

c) dostępność drobnych posiłków i napojów między posiłkami, o których mowa w lit. a,

d) możliwość spożywania posiłków w pokoju mieszkalnym, a w razie potrzeby - karmienie,

e) możliwość samodzielnego korzystania z kuchni;

3) utrzymania czystości:

a) środki higieny osobistej, środki czystości, przybory toaletowe i inne przedmioty niezbędne do higieny osobistej,

b) sprzątanie pomieszczeń w miarę potrzeby, nie rzadziej niż raz dziennie.

2. W *rodzinnym domu pomocy* zapewnia się w zakresie usług opiekuńczych:

- 1) w miarę potrzeby pomoc w myciu, kąpaniu i ubieraniu;
- 2) pomoc w przyjmowaniu leków;
- 3) opiekę higieniczną, w tym pomoc w korzystaniu ze świadczeń zdrowotnych oraz w zakupie niezbędnych leków zaleconych przez lekarza;
- 4) organizowanie czasu wolnego;
- 5) czynny udział w codziennym życiu rodzinnym;
- 6) niezbędną pomoc w załatwianiu spraw osobistych;
- 7) organizowanie świąt i uroczystości;
- 8) możliwość odbywania praktyk religijnych;
- 9) pomoc w zakupie odzieży i obuwia oraz niezbędnych artykułów osobistego użytku.

3. Zakres usług opiekuńczych jest dostosowany do indywidualnych potrzeb osoby korzystającej z usług *rodzinnego domu pomocy* i uwzględnia poziom samodzielności tej osoby.

§ 7.

1. Osobę wymagającą wsparcia w formie usług świadczonych przez *rodzinną dom pomocy* kieruje się do tego domu na pobyt okresowy albo pobyt stały.

2. Decyzję w sprawie skierowania do *rodzinnego domu pomocy* wydaje kierownik ośrodka pomocy społecznej, zwanego dalej "ośrodkiem", na podstawie:

- 1) rodzinnego wywiadu środowiskowego przeprowadzonego przez pracownika socjalnego ośrodka;
- 2) zaświadczenia lekarskiego stwierdzającego brak przeciwwskazań zdrowotnych do umieszczenia w *rodzinnym domu pomocy*, uzupełnionego wskazaniem pielęgniarskim co do zakresu wymaganych usług opiekuńczych;
- 3) dowodu otrzymywania emerytury, renty lub zasiłku stałego.

3. Decyzja w sprawie skierowania do *rodzinnego domu pomocy* na pobyt okresowy jest wydawana na okres przystosowawczy trwający nie krócej niż 3 miesiące.

4. Po zakończeniu okresu przystosowawczego, o którym mowa w ust. 3, wydaje się decyzję w sprawie skierowania do *rodzinnego domu pomocy* na pobyt stały.

§ 8.

1. Pobyt w *rodzinnym domu pomocy* jest odpłatny do wysokości odpowiadającej poniesionym miesięcznym wydatkom ustalonym w umowie dotyczącej prowadzenia *rodzinnego domu pomocy* zawartej między gminą a osobą fizyczną albo organizacją pożytku publicznego, prowadzącymi *rodzinnym dom pomocy*.

2. Przy ustalaniu opłaty z tytułu pobytu w *rodzinnym domu pomocy* stosuje się odpowiednio art. 61 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

3. Wysokość miesięcznej opłaty z tytułu pobytu w *rodzinnym domu pomocy* określa się w decyzji, o której mowa w § 7 ust. 2.

4. Opłatę z tytułu pobytu w *rodzinnym domu pomocy* wnosi się do kasy gminy lub na rachunek bankowy gminy.

5. W szczególnie uzasadnionych przypadkach kierownik ośrodka, na wniosek osoby przebywającej w *rodzinnym domu pomocy*, jej pełnomocnika albo opiekuna prawnego, może, na czas określony, zwolnić tę osobę z wnoszenia opłaty częściowo lub całkowicie; w tym okresie opłatę z tytułu pobytu w *rodzinnym domu pomocy* ponosi gmina.

§ 9.

1. W ramach nadzoru kierownik ośrodka, w imieniu i z upoważnienia wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, przeprowadza kontrolę w *rodzinnym domu pomocy* co najmniej raz na pół roku.

2. W przypadku uzasadnionego podejrzenia występowania uchybień lub nieprawidłowości w funkcjonowaniu *rodzinnego domu pomocy*, w tym wskutek złożenia skargi przez osobę przebywającą w *rodzinnym domu pomocy*, kierownik ośrodka przeprowadza kontrolę doraźną.

§ 10.

1. W trakcie przeprowadzania kontroli kierownik ośrodka lub osoba przez niego upoważniona prowadzi obserwacje, analizuje dokumenty, nawiązuje bezpośredni kontakt z osobami przebywającymi w *rodzinnym domu pomocy*, a w razie potrzeby kontaktuje się z ich rodzinami, opiekunami prawnymi lub pełnomocnikami.

2. Osoba fizyczna prowadząca *rodzinną dom pomocy* albo osoba kierująca *rodzinnym domem pomocy* prowadzonym przez organizację pożytku publicznego umożliwia przeprowadzenie kontroli w ramach sprawowanego nadzoru i podjęcie czynności, o których mowa w ust. 1.

3. Przedmiotem kontroli *rodzinnego domu pomocy* jest sprawdzenie:

- 1) standardu, rodzaju i zakresu usług bytowych i opiekuńczych świadczonych przez *rodzinną dom pomocy*;
- 2) przestrzegania praw, o których mowa w § 4 ust. 2, oraz zapewnienia dostępności do informacji o tych prawach, a także przestrzegania warunków, o których mowa w § 5 i 6;
- 3) współdziałania osoby fizycznej prowadzącej *rodzinną dom pomocy* albo osoby kierującej *rodzinnym domem pomocy* prowadzonym przez organizację pożytku publicznego z osobą przebywającą w tym domu, jej rodziną, opiekunem prawnym lub pełnomocnikiem.

4. Kontrola standardu, rodzaju i zakresu usług bytowych i opiekuńczych świadczonych przez *rodzinną dom pomocy* może polegać na:

- 1) przeprowadzeniu wizytacji w *rodzinnym domu pomocy* mającej na celu zapoznanie się z warunkami świadczonych usług bytowych i opiekuńczych;
- 2) zasięgnięciu opinii osób przebywających w *rodzinnym domu pomocy*, ich rodzin, opiekunów prawnych lub pełnomocników.

5. Po przeprowadzeniu kontroli *rodzinnego domu pomocy* sporządza się protokół kontroli zawierający:

- 1) określenie zakresu kontroli;
- 2) wyniki kontroli;

- 3) ewentualne zalecenia pokontrolne mające na celu likwidację uchybień lub nieprawidłowości w świadczeniu usług przez *rodzinny dom pomocy* i termin ich realizacji;
 - 4) ocenę wykonania ewentualnych zaleceń pokontrolnych wynikających z poprzedniej kontroli.
6. Protokół kontroli *rodzinnego domu pomocy* otrzymuje:
- 1) osoba fizyczna prowadząca *rodzinny dom pomocy* - w przypadku kontroli *rodzinnego domu pomocy* prowadzonego przez osobę fizyczną;
 - 2) osoba kierująca *rodzinnym domem pomocy* prowadzonym przez organizację pożytku publicznego i organizacja pożytku publicznego - w przypadku kontroli *rodzinnego domu pomocy* prowadzonego przez organizację pożytku publicznego.
7. Do protokołu kontroli *rodzinnego domu pomocy* zawierającego zalecenia pokontrolne osoba fizyczna albo osoba kierująca *rodzinnym domem pomocy* prowadzonym przez organizację pożytku publicznego lub organizacja pożytku publicznego prowadząca *rodzinny dom pomocy* może złożyć pisemne zastrzeżenia lub wyjaśnienia do kierownika ośrodka w terminie 14 dni od dnia otrzymania protokołu.
8. Protokół kontroli *rodzinnego domu pomocy* wraz z zastrzeżeniami lub wyjaśnieniami i stanowiskiem kierownika ośrodka do tych wyjaśnień otrzymuje odpowiednio wójt, burmistrz lub prezydent miasta w terminie 30 dni od dnia podpisania protokołu albo od dnia złożenia zastrzeżeń lub wyjaśnień przez osobę fizyczną prowadzącą *rodzinny dom pomocy* albo osobę kierującą *rodzinnym domem pomocy* prowadzonym przez organizację pożytku publicznego lub organizację pożytku publicznego prowadzącą *rodzinny dom pomocy*.
9. Nieuwzględnienie przez osobę fizyczną prowadzącą *rodzinny dom pomocy* albo osobę kierującą *rodzinnym domem pomocy* prowadzonym przez organizację pożytku publicznego zaleceń pokontrolnych w terminie wyznaczonym w protokole kontroli skutkuje możliwością rozwiązania umowy dotyczącej prowadzenia takiego domu, po zapewnieniu dalszej pomocy osobom w nim przebywającym.

§ 11

Osoby fizyczne prowadzące *rodzinne domy pomocy* w dniu wejścia w życie rozporządzenia dostosują je do wymogów, o których mowa w § 5 i 6, do dnia 31 grudnia 2013 r.

4. Odpłatności i ceny usług opiekuńczych, alimentacja, zwolnienie z opłat.

Art. 50 ust. 6. ww. ustawy o pomocy społecznej wskazuje, że Rada gminy określa, w drodze uchwały, szczegółowe warunki przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, oraz szczegółowe warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, jak również tryb ich pobierania.

Jakub Wilk (LEX/el 2016) opracował wskazówki dotyczące podejmowanych uchwał rady gminy w sprawie gminnych usług opiekuńczych: szczegółowe warunki odpłatności za gminne usługi opiekuńcze i tryb pobierania opłat za te usługi

Kompetencją rady gminy jest określenie, w drodze uchwały, szczegółowych warunków przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, oraz szczegółowych warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, jak również trybu ich pobierania. Celem niniejszego komentarza praktycznego jest przedstawienie prawidłowego sposobu realizacji tej kompetencji. W jego treści uwzględniono poglądy doktryny, orzeczenia sądowe i administracyjne oraz praktykę prawodawczą.

Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy czy specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia są niepieniężnymi świadczeniami z pomocy społecznej (art. 36 pkt 1 lit. d ustawy o pomocy społecznej z 12.03.2004 r. – dalej u.p.s.). Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi (art. 17 ust. 1 pkt 11 u.p.s.). Kompetencją rady gminy jest

przy tym określenie, w drodze uchwały, szczegółowych warunków przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, oraz szczegółowych warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, jak również trybu ich pobierania.

Aby możliwe było udzielanie tych świadczeń, rada gminy musi określić:

- szczegółowe warunki przyznawania gminnych usług opiekuńczych,
- szczegółowe warunki odpłatności za gminne usługi opiekuńcze i tryb pobierania opłat za te usługi,
- szczegółowe warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat za gminne usługi opiekuńcze.

Wszystkie wskazane zagadnienia (zarówno w odniesieniu do usług opiekuńczych, jak i specjalistycznych usług opiekuńczych), i tylko one, mają zostać uregulowane w uchwale rady gminy „W ramach tak wytyczonego upoważnienia rady mieści się zatem wyłącznie kompetencja do wskazania przesłanek, których spełnienie zapewni korzystanie z usług opiekuńczych, przesłanek kształtujących cenę za usługę, przesłanek warunkujących częściowe lub całkowite zwolnienie od opłat za usługi oraz ustalenie porządku pobierania opłat za usługę opiekuńczą”, która powinna dostosować regulację do lokalnej specyfiki udzielania usług opiekuńczych „Ustawodawca, formułując określoną delegację do wydania aktu wykonawczego, przekazuje upoważnienie do uregulowania wyłącznie kwestii nieobjętych dotąd żadną normą o charakterze powszechnie obowiązującym w celu ukształtowania stanu prawnego uwzględniającego m.in. specyfikę, możliwości i potrzeby środowiska, do którego właściwy akt wykonawczy jest skierowany”.

Określenie szczegółowych warunków odpłatności za gminne usługi opiekuńcze

Ustalając warunki, na jakich następować ma opłacanie usług opiekuńczych, organ stanowiący gminy zobowiązany jest do wskazania kwoty odpłatności za te usługi. Pomimo że przepis ustawy nie wskazuje *expressis verbis*, iż obowiązkiem rady gminy jest wskazanie wysokości

opłaty za świadczenia, to jednak ustalenie ceny jednej godziny *gminnych usług opiekuńczych* jest uznawane za kluczowy element szczegółowych warunków odpłatności. Uchwała musi zatem umożliwić bezpośrednie lub pośrednie odczytanie z niej kwoty, jaką należy uiścić za godzinę świadczonych usług. W innym przypadku niemożliwe jest ustalenie w drodze decyzji administracyjnej wysokości opłaty za konkretną usługę opiekuńczą wobec zindywidualizowanego podmiotu ubiegającego się o jej przyznanie. Jeżeli uchwała nie pozwala na obliczenie, jaki koszt za określone w niej *gminne usługi opiekuńcze* poniosą jej adresaci, to narusza normę kompetencyjną.

Ustalenie wysokości opłaty może przy tym nastąpić albo poprzez wskazanie konkretnej kwoty (ceny usługi), albo poprzez powołanie się na wartość pozwalającą na jednoznaczne wyliczenie takiej kwoty (procent najniższej emerytury, minimalnego wynagrodzenia za pracę czy kryterium dochodowego uprawniającego do uzyskania zasiłku z pomocy społecznej).

Określenie trybu pobierania opłat za usługi opiekuńcze

Określenie trybu pobierania opłat stanowi obligatoryjny element uchwały rady gminy, a zatem ten zakres normowania nie może zostać pominięty przez prawodawcę miejscowego. Niemniej jednak możliwości rady gminy w zakresie wyboru trybu pobierania opłaty są ograniczone i sprowadzają się właściwie do wskazania możliwości dokonania zapłaty w kasie urzędu gminy lub kasie ośrodka pomocy społecznej albo wpłaty należności na wskazany rachunek bankowy. Uchwała może także określać termin płatności należności, który można uznać za element trybu pobierania opłaty.

Niedopuszczalność niejednoznacznego określenia wysokości odpłatności

Obowiązkiem rady gminy jest określenie jednej konkretnej kwoty opłaty za jedną godzinę usług (przy czym może być ona różna dla usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych), a tym samym uchwała nie może określać kwoty minimalnej, maksymalnej albo wprowadzać w tym zakresie „widełek”. Wadliwe byłoby także różnicowanie odpłatności w oparciu o kryterium

dochodowe w ten sposób, że koszt usługi ustalono by na określony ułamek dochodu osoby, której świadczenie byłoby udzielane. Czym innym jest bowiem ustalenie warunku częściowego zwolnienia z opłat, a czym innym warunku odpłatności.

Niedopuszczalność subdelegacji kompetencji do określenia wysokości odpłatności

Rada nie może upoważnić innego podmiotu (np. organu wykonawczego albo kierownika ośrodka pomocy społecznej) do wydawania aktów określających koszt usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych. Tego typu regulacje musiałyby być ocenione jako bezpodstawną subdelegacją kompetencji prawotwórczej. To rada gminy jest bowiem zobligowana do wprowadzenia stosownej regulacji i nie jest ona upoważniona do przenoszenia tej kompetencji na inny podmiot. Zasady stanowienia prawa miejscowego wskazują jednoznacznie, że przekazywanie kompetencji prawotwórczych na rzecz innego podmiotu stanowi naruszenie prawa. Reguła ta jest *expressis verbis* sformułowana w art. 92 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. – dalej Konstytucja RP – w odniesieniu do rozporządzeń, jednak ani doktryna, ani judykatura nie mają wątpliwości, że obowiązujący w stosunku do rozporządzeń konstytucyjny zakaz subdelegacji kompetencji prawotwórczych obejmuje także kompetencje do prawotwórstwa lokalnego, co wynika z obowiązku działania na podstawie i w granicach prawa (art. 7 Konstytucji RP). Organy będące prawodawcami miejscowymi mogą przekazać kompetencję prawodawczą wyłącznie w przypadku przyznania im specjalnego upoważnienia ustawowego w tym zakresie. W odniesieniu do uchwały w sprawie *gminnych usług opiekuńczych* takiego upoważnienia nie udzielono „Niedopuszczalne jest przekazanie posiadanej delegacji do określenia wysokości kosztu przedmiotowych usług opiekuńczych na podmiot nieuprawniony przez ustawodawcę, który ponadto nie jest umocowany do stanowienia prawa miejscowego. Opłata określona przez Ośrodek Pomocy Społecznej nie mogłaby stanowić podstawy do ustalenia w drodze decyzji administracyjnej wysokości odpłatności za konkretną usługę opiekuńczą wobec zindywidualizowanego podmiotu ubiegającego się o jej przyznanie”.

Niedopuszczalność umownego określenia wysokości opłat

Uchwała nie może przewidywać, że godzinowy koszt usługi zostanie ustalony w trybie umowy zawartej pomiędzy ośrodkiem pomocy społecznej a podmiotem realizującym usługi. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby rada gminy uwzględniła stawki, które funkcjonują w umowach, jakie zawierane są z tymi, którzy faktycznie świadczą usługi, jednak czym innym są rozliczenia pomiędzy gminą (ośrodkiem pomocy społecznej) i świadczącymi usługi, a czym innym opłata, do której uiszczenia (na rzecz gminy) zobowiązany jest świadczeniobiorca. Nie ma również żadnych podstaw do tego, aby ceny usług opiekuńczych albo specjalistycznych usług opiekuńczych kształtowane były w trybie cywilnoprawnym, tj. w umowie, której stroną miałyby być świadczeniobiorca

Niedopuszczalność pozadecyzyjnego ustalania wysokości konkretnej opłaty

Poza zakresem kompetencji prawodawczej adresowanej do rady gminy znajdują się również nie dotyczące warunków odpłatności i trybu pobierania opłat kwestie związane z rozliczeniami świadczonych usług. Podstawą do wnoszenia opłaty jest zawsze decyzja administracyjna, a zatem nie jest możliwe uzależnienie wysokości opłaty od faktycznej ilości świadczonych usług, która ma zostać ustalona w inny sposób niż na podstawie decyzji administracyjnej (np. na podstawie kontroli czasu pracy osoby świadczącej usługi). Nie jest domeną rady gminy ustalenie sposobu dokonywania wyliczeń opłaty i dokumentowania powstałych rozbieżności w oparciu o ustaloną w uchwale stawkę.

Niedopuszczalność ustalania sposobu i trybu egzekwowania należności

W zakresie trybu pobierania opłaty nie mieści się przymusowe ściąganie środków na jej pokrycie. Kwestię tę reguluje ustawa, wskazując, że należności z tytułu wydatków na świadczenia z pomocy społecznej, z tytułu opłat określonych przepisami ustawy oraz z tytułu nienależnie pobranych świadczeń podlegają ściąganiu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym

w administracji (art. 104 ust. 1 u.p.s.). Wszelkie regulacje odnoszące się do trybu przymusowego egzekwowania opłaty stanowią zatem niedozwolone powtórzenie lub modyfikację ustawy.

Podsumowanie Jakub Wilk (LEX/el 2016):

1. Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Takie *gminne usługi opiekuńcze* są niepieniężnymi świadczeniami z pomocy społecznej.

W ramach regulacji ustawowej dotyczącej *gminnych usług opiekuńczych* określony został zakres podmiotowy tych świadczeń. Na poziomie ustawowym ustalono, że można je przyznać osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Beneficjentem świadczeń składających się na *gminne usługi opiekuńcze* są zatem osoby samotnie gospodarujące, które nie pozostają w związku małżeńskim i nie posiadają wstępnych ani zstępnych (gdyż tak ustawa definiuje osoby samotne), a wymagają pomocy innych osób. Ponadto *gminne usługi opiekuńcze* mogą być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie zamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić. Ustawowe przesłanki zaliczenia konkretnej osoby do kręgu potencjalnych beneficjentów świadczenia opierają się zatem przede wszystkim na podkreśleniu obowiązywania zasady subsydiarności w zapewnianiu pomocy.

2. Kompetencją rady gminy jest określenie, w drodze uchwały, szczegółowych warunków przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, oraz szczegółowych warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, jak również trybu ich pobierania. Uchwała wydawana na tej podstawie prawodawczej jest aktem

obligatoryjnym, gdyż warunkuje możliwość udzielania omawianych świadczeń. Rada gminy musi w niej określić:

- 1) szczegółowe warunki przyznawania *gminnych usług opiekuńczych*,
- 2) szczegółowe warunki odpłatności za *gminne usługi opiekuńcze*,
- 3) tryb pobierania opłat za te usługi oraz
- 4) szczegółowe warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat za *gminne usługi opiekuńcze*. Wszystkie wskazane zagadnienia, i tylko one, mają zostać uregulowane w uchwale rady gminy, która powinna dostosować regulację do lokalnej specyfiki udzielania *gminnych usług opiekuńczych*. Pamiętać należy, że adresatem uchwały jest osoba otrzymująca (mogąca otrzymać) pomoc w postaci *gminnych usług opiekuńczych*. Wprowadzane regulacje mają zatem odnosić się do beneficjentów pomocy, a nie podmiotów, które usługi realizują (bez względu na to, kto będzie faktycznie usługi świadczył).

3. Ustawa nakazuje radzie gminy zawarcie w uchwale regulacji dotyczących szczegółowych warunków przyznawania *gminnych usług opiekuńczych*. Warunki te mają być „szczegółowe”, ponieważ warunki „ogólne” zostały określone w samej ustawie. Oznacza to, że rolą prawodawcy miejscowego jest uszczegółowienie regulacji ustawowych poprzez wskazanie przesłanek udzielenia pomocy. Z drugiej jednak strony ustawodawca wyraźnie wskazał, komu i na jakich warunkach przysługują *gminne usługi opiekuńcze*, a tym samym rada gminy nie może w żaden sposób rozszerzać ani ograniczać ustawowego kręgu osób, którym przysługują te świadczenia. Trzeba bowiem zauważyć, że uszczegóławianie ustawowych warunków przyznawania *gminnych usług opiekuńczych* zawsze będzie prowadzić do ograniczania możliwości dostępu do usług opiekuńczych tych osób, które spełniają warunki w ich ustawowym brzmieniu, a nie będą ich spełniać po uszczegółowieniu przez radę gminy. Powyższe, w połączeniu z brakiem konieczności określenia szczegółowych warunków przyznawania *gminnych usług opiekuńczych* dla realizacji zadania polegającego na ich udzielaniu, podważa racjonalność ustalenia w delegacji ustawowej kompetencji do „uszczegóławiania” warunków *gminnych usług opiekuńczych* w uchwałach rady gminy. Co

istotne, obligatoryjny charakter *gminnych usług opiekuńczych* powoduje niezgodność z prawem wszelkich regulacji wskazujących, że *gminne usługi opiekuńcze*, po spełnieniu warunków, „mogą być przyznane”. W istocie *gminne usługi opiekuńcze* są przyznawane na warunkach ustawowych, zaś rada gminy reguluje kwestie związane z odpłatnością za te usługi.

4. Ustalając warunki, na jakich następować ma opłacanie *gminnych usług opiekuńczych*, organ stanowiący gminy zobowiązany jest do wskazania kwoty odpłatności za te usługi. Pomimo że przepis ustawowy nie wskazuje *expressis verbis*, iż obowiązkiem rady gminy jest wskazanie wysokości opłaty za świadczenia, to jednak ustalenie ceny jednej godziny *gminnych usług opiekuńczych* jest uznawane za kluczowy element szczegółowych warunków odpłatności. Uchwała musi zatem umożliwić bezpośrednio lub pośrednio odczytanie z niej kwoty, jaką należy uiścić za godzinę świadczonych usług. W innym przypadku niemożliwe jest ustalenie w drodze decyzji administracyjnej wysokości opłaty za konkretną usługę opiekuńczą wobec zindywidualizowanego podmiotu ubiegającego się o jej przyznanie. Jeżeli uchwała nie pozwala na obliczenie, jaki koszt za określone w niej *gminne usługi opiekuńcze* poniosą jej adresaci, to narusza normę kompetencyjną. Ustalenie wysokości opłaty może przy tym nastąpić albo poprzez wskazanie konkretnej kwoty (ceny usługi), albo poprzez powołanie się na wartość pozwalającą na jednoznaczne wyliczenie takiej kwoty (np. procent najniższej emerytury, minimalnego wynagrodzenia za pracę czy kryterium dochodowego uprawniającego do uzyskania zasiłku z pomocy społecznej). Obowiązkiem rady gminy jest określenie jednej konkretnej kwoty opłaty za jedną godzinę usług (przy czym może być ona różna dla usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych), a tym samym uchwała nie może określać kwoty minimalnej, maksymalnej albo wprowadzać w tym zakresie „widełek”.

5. Ustawa nie wskazuje żadnej górnej granicy dla ustalanej odpłatności. Przy jej wskazywaniu należy brać jednak pod uwagę, że odpłatność ustalana przez radę gminy jest elementem stosunku administracyjnoprawnego łączącego osobę, której świadczone są *gminne usługi opiekuńcze* z gminą. Opłata zawsze wnoszona jest na rzecz gminy i nie stanowi równowartości

kosztów, jakie gmina ponosi w związku z udzielanym świadczeniem. Bez względu na to, w jaki sposób świadczone są usługi opiekuńcze, tzn. czy gmina zatrudnia osoby zajmujące się opieką i ponosi koszty ich działalności, czy też zleca wykonywanie usług organizacji pozarządowej i udziela dotacji na finansowanie lub dofinansowanie realizacji tego zadania albo korzysta z usług świadczonych przez podmiot niepubliczny, a tym samym kupuje usługę na zasadach komercyjnych – opłaty, jakie pobiera od świadczeniobiorców, są niezależne od kosztów ponoszonych przez gminę w związku z realizacją zadania własnego. Należy podkreślić, że odpłatność za *gminne usługi opiekuńcze* nie stanowi bezpośredniej formy refinansowania wydatków gminy związanych z realizacją zadania własnego. Tym samym wysokości odpłatności ustalonej w uchwale nie należy wiązać z wydatkami ponoszonymi przez gminę. Z istoty rzeczy udzielanie świadczeń z pomocy społecznej osobom potrzebującym nie może być neutralne dla budżetu jednostki samorządu terytorialnego. To, jaką odpłatność ponosić będą osoby otrzymujące świadczenie w postaci usług opiekuńczych, powinno wiązać się raczej z możliwościami finansowymi osoby, której udzielana jest pomoc, a możliwości finansowe gminy powinny mieć drugorzędne znaczenie (choć, rzecz jasna, mogą być uwzględniane). W żadnym razie odpłatność ustalona osobie, której przyznaje się *gminne usługi opiekuńcze*, nie może być jednak wprost uzależniana od rzeczywistych kosztów, jakie gmina poniesie w związku z realizacją swojego zadania.

6. Warto jednak zauważyć, że istnieją możliwości udzielania *gminnych usług opiekuńczych* w ramach szczególnych programów pomocowych, co może wiązać się z dodatkowymi możliwościami finansowania (czy współfinansowania) tych świadczeń. Taki sposób udzielenia świadczenia (jeżeli byłby on prowadzony przez gminę) może, a nawet powinien zostać uwzględniony w uchwale. Wskazuje się chociażby na to, że w przypadku finansowania usług opiekuńczych z Funduszu Solidarnościowego warunki te powinny zostać uwzględnione przy przyznawaniu świadczeń, w tym przy ustalaniu wysokości odpłatności. W praktyce realizacji programów pomocowych dopuszczalne jest zatem wprowadzenie odrębnych unormowań dotyczących zasad odpłatności za *gminne usługi opiekuńcze* zastrzegających, że obowiązują

one, jeżeli usługi są przyznawane w ramach tych programów. W przypadku wiązania świadczenia z programem za konieczne uznać należałoby jednak ściśle odniesienie się do konkretnych regulacji.

Analizując aktualnie obowiązujący program pozwalający na przyznawanie usług opiekuńczych na preferencyjnych dla świadczeniobiorców zasadach, tj. Program „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych” – edycja 2021, stwierdzić można, że wymaga on, aby gmina uczestnicząca w programie zapewniła możliwość nieodpłatnego przyznania świadczenia osobom, których dochód nie przekracza 400% ustawowego kryterium dochodowego. Wobec takiego wymogu, jeżeli w danej gminie miałyby być udzielane *gminne usługi opiekuńcze* współfinansowane z programu ministerialnego, niezbędne jest ustalenie w uchwale szczególnego progu dochodowego dotyczącego osób objętych programem. Dojdzie zatem do pewnego wyodrębnienia podmiotowego w uchwale, które – co do zasady – jest niedopuszczalne, jednak preferencja z niego wynikająca będzie ściśle powiązana z programem ministerialnym.

7. Wadliwe byłoby natomiast różnicowanie odpłatności na podstawie kryterium dochodowego wyłącznie w ten sposób, że koszt usługi ustalano by na określony ułamek dochodu osoby, której świadczenie byłoby udzielane. Taki mechanizm nie pozwałaby bowiem na obiektywne wskazanie, jaka jest odpłatność za usługi opiekuńcze, a jedynie wprowadzałaby mechanizm zbliżony do ustalenia warunków częściowego zwolnienia z opłaty, która miałaby charakter niedookreślony i nielimitowany. Powyższe nie wyklucza możliwości wprowadzenia zasady odpłatności wprost powiązanej z wysokością dochodu świadczeniobiorcy, jednak powinna być to zasada obowiązująca jednocześnie ze stawką opłaty, a tym samym takie regulacje łączyłyby w sobie warunki odpłatności i warunki częściowego zwolnienia z opłaty.

8. Sposób ustalenia warunków całkowitego lub częściowego zwolnienia nie jest w żaden sposób na radzie gminy wymuszany regulacjami ustawowymi. Rada gminy może zatem wprowadzić warunki, które spowodują szeroki dostęp do usług bez konieczności uiszczania opłaty (albo przy ponoszeniu opłaty na symbolicznym poziomie), jak i takie które spełniać będą

nieliczni, a zatem zasadą będzie ponoszenie odpłatności w pełnej wysokości ustalonej uchwałą. Pamiętać jednak należy, że choć merytorycznie regulacja dotycząca szczegółowych warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia z opłat za *gminne usługi opiekuńcze* jest niczym nieograniczona, to jednak musi być ona jasna i precyzyjna. Nie jest dopuszczalne, by szczegółowe warunki były ustalane w sposób otwarty, niepozwalający na jednoznaczne ustalenie, czy konkretna osoba ubiegająca się o zwolnienie spełnia dane kryterium, czy też nie. Z uchwały musi wynikać, jakie okoliczności występujące po stronie uprawnionego mogą spowodować, że zostanie on zwolniony z opłat, przy jednoczesnym precyzowaniu, czy zwolnienie będzie całkowite, czy częściowe.

Prawidłowe wypełnienie delegacji ustawowej w tym zakresie polega zatem na precyzyjnym wskazaniu przesłanek (czynników, okoliczności) uzasadniających całkowite zwolnienie z opłat oraz wskazaniu odrębnych przesłanek uzasadniających częściowe zwolnienie z opłat tak, aby organ rozpatrujący wniosek o zwolnienie z opłat za *gminne usługi opiekuńcze* mógł ocenić, czy po stronie osoby uprawnionej do korzystania z usług opiekuńczych zachodzą okoliczności wskazujące na zasadność zastosowania ulgi i w jakim zakresie (całkowite czy też częściowe zwolnienie). W związku z powyższym określenie warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat za *gminne usługi opiekuńcze* nie może mieć charakteru otwartego, umożliwiającego uzupełnienie podjętej w tym zakresie regulacji dopiero w procesie wykonywania uchwały. Uchwała powinna zawierać zupełną, całościową regulację, której nie można i nie trzeba dookreślać na etapie stosowania jej przepisów. Skoro częściowe lub całkowite zwolnienia od opłat określone przez radę gminy mają mieć charakter szczegółowy, to nie mogą być sformułowane w sposób niejednoznaczny, dopuszczając działania o charakterze uznaniowym, zależnym od woli organu prowadzącego postępowanie w sprawie. Praktyka prawodawcza wskazuje, że do najczęstszych warunków, jakie stawiane są dla całkowitego zwolnienia z opłat, poza nieprzekraczaniem kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub osoby w rodzinie, zaliczyć można: całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji, ukończenie określonego (np. 85.) roku życia, brak osób zobowiązanych do alimentacji, korzystanie z usług opiekuńczych w wymiarze

przekraczającym określaną liczbę godzin w ciągu dnia (tygodnia, miesiąca), ponoszenie wydatków na leki, leczenie i rehabilitację przewyższających 50% dochodu, konieczność ponoszenia opłat za pobyt członka rodziny w jednostce organizacyjnej pomocy społecznej albo placówce opiekuńczo-wychowawczej lub leczniczo-rehabilitacyjnej, wystąpienie sytuacji, w których odpłatność za usługi spowodowałaby obniżenie dochodu poniżej ustawowego kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej albo osoby w rodzinie, wielodzietność w rodzinie (rozumianą najczęściej jako trójkę lub więcej dzieci w rodzinie), wystąpienie sytuacji, w której więcej niż jedna osoba w rodzinie wymaga usług opiekuńczych, a także poniesienie strat w wyniku zdarzenia losowego. Warunki te są formułowane zarówno w sposób łączny, jak i rozłączny. W ich kształtowaniu rada gminy jest swobodna, a zatem może wprowadzić takie przesłanki, które w jej warunkach lokalnych uznawać będzie za opisujące sytuacje zasługujące na szczególną ochronę. Jako warunek częściowego zwolnienia najczęściej wskazywane jest zaś nieprzekraczanie progu dochodowego ustalonego w uchwale (na poziomie wyższym niż ustawowe kryterium dochodowe osoby samotnie gospodarującej lub osoby w rodzinie), przy czym ustalanych jest kilka progów dochodowych powiązanych z procentowo określonym poziomem zwolnienia z opłat. W przypadku przyjęcia, że zwolnienie ma być częściowe – zarówno w przypadku przesłanki dochodowej, jak i jakiegokolwiek innej – zasadne wydaje się, aby organ stanowiący gminy wskazał poziom takiego zwolnienia. Podkreślić należy, że szczegółowe warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat za usługi opiekuńcze są obligatoryjnym elementem uchwały. Organ nie może pominąć ustalenia jednoznacznych kryteriów zwalniania z opłaty, w tym również nie może ograniczyć się do określenia, że możliwe jest całkowite lub częściowe zwolnienie z opłaty. Ustawa wyraźnie nakazuje, by rada gminy dostrzegła sytuację tych, którzy wymagają zwolnienia od ponoszenia opłat (choć organ prawodawczy posiadając swobodę w kształtowaniu warunków, może postawić warunki o charakterze zaporowym, tzn. takie, które będą trudne, jeśli nie niemożliwe do spełnienia).

9. Określenie trybu pobierania opłat stanowi obligatoryjny element uchwały rady gminy, a zatem ten zakres normowania nie może zostać pominięty przez prawodawcę miejscowego. Niemniej jednak możliwości rady gminy w zakresie wyboru trybu pobierania opłaty są ograniczone i sprowadzają się właściwie do wskazania możliwości dokonania zapłaty w kasie urzędu gminy albo kasie ośrodka pomocy społecznej lub wpłaty należności na wskazany rachunek bankowy.

5. Zadania podmiotów uczestniczących w realizacji programu – dobre praktyki usług opiekuńczych.

Art. 50 ust. 5. Ww. ustawy o pomocy społecznej wskazuje, że ośrodek pomocy społecznej albo centrum usług społecznych, o którym mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, przyznając usługi opiekuńcze, ustala ich zakres, okres i miejsce świadczenia.

II. Specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

1. Aspekty prawne.

- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U z 2020 r., poz. 1876 ze zm.),
- Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych (Dz. U. z 2005 r. Nr 189 poz. 1598 ze zm.),
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2020 r. poz. 685),

2. Adresaci specjalistycznych usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Odbiorcami specjalistycznych usług opiekuńczych są osoby o szczególnych potrzebach, wynikających z rodzaju schorzenia i niepełnosprawności, z wyłączeniem osób z zaburzeniami psychicznymi. Odbiorcami specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi są, zgodnie z art. 3 pkt 1 wymienionej ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, osoby:

- a) chore psychicznie (wykazujące zaburzenia psychotyczne),
- b) upośledzone umysłowo,
- c) wykazujące inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoba ta wymaga świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym.

W wyjątkowych przypadkach odbiorcami specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi mogą być dzieci i młodzież, pozbawiona dostępu do zajęć rehabilitacyjnych i rewalidacyjno-wychowawczych, jeśli nie mają możliwości uzyskania dostępu do zajęć świadczonych przez inne zobowiązane podmioty. Przyznając specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, należy mieć na względzie zasadę pomocniczości, wynikającą z ustawy o pomocy społecznej, która definiuje pomoc społeczną jako instytucję polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej).

Art. 50 ust. 4. Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym.

3. Cel i zakres specjalistycznych usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Cel i zakres specjalistycznych usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi określa wymienione wyżej rozporządzenie w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych. W związku z tym, że zakres świadczonych usług ma być dostosowany do szczególnych potrzeb osób wymagających wsparcia, zaleca się dołączyć do złożonej dokumentacji o przyznanie wskazanych usług zaświadczenia lekarskiego lub wskazania wynikającego z posiadanego orzeczenia o niepełnosprawności w przypadku zlecenia przez lekarza pielęgnacji świadczonej w ramach specjalistycznych usług opiekuńczych.

§ 1. Rozporządzenie określa:

- 1) rodzaje specjalistycznych usług opiekuńczych, zwanych dalej "specjalistycznymi usługami";
- 2) kwalifikacje osób świadczących specjalistyczne usługi;
- 3) warunki i tryb ustalania oraz pobierania opłat za specjalistyczne usługi świadczone osobom z zaburzeniami psychicznymi;
- 4) warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia z opłat, o których mowa w pkt 3.

§ 2. Ustala się następujące rodzaje specjalistycznych usług dostosowanych do szczególnych potrzeb osób wymagających pomocy w formie specjalistycznych usług, wynikających z rodzaju ich schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym:

- 1) uczenie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, w tym zwłaszcza:
 - a) kształtowanie umiejętności zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i umiejętności społecznego funkcjonowania, motywowanie do aktywności, leczenia i rehabilitacji, prowadzenie treningów umiejętności samoobsługi i umiejętności społecznych oraz wspieranie, także w formie asystowania w codziennych czynnościach życiowych, w szczególności takich jak:
 - samoobsługa, zwłaszcza wykonywanie czynności gospodarczych i porządkowych, w tym umiejętność utrzymania i prowadzenia domu,

- dbałość o higienę i wygląd,
 - utrzymywanie kontaktów z domownikami, rówieśnikami, w miejscu nauki i pracy oraz ze społecznością lokalną,
 - wspólne organizowanie i spędzanie czasu wolnego,
 - korzystanie z usług różnych instytucji,
- b) interwencje i pomoc w życiu w rodzinie, w tym:
- pomoc w radzeniu sobie w sytuacjach kryzysowych - poradnictwo specjalistyczne, interwencje kryzysowe, wsparcie psychologiczne, rozmowy terapeutyczne,
 - ułatwienie dostępu do edukacji i kultury,
 - doradztwo, koordynacja działań innych służb na rzecz rodziny, której członkiem jest osoba uzyskująca pomoc w formie specjalistycznych usług,
 - kształtowanie pozytywnych relacji osoby wspieranej z osobami bliskimi,
 - współpraca z rodziną - kształtowanie odpowiednich postaw wobec osoby chorującej, niepełnosprawnej,
- c) pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, w tym:
- w uzyskaniu świadczeń socjalnych, emerytalno-rentowych,
 - w wypełnieniu dokumentów urzędowych,
- d) wspieranie i pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, w tym zwłaszcza:
- w szukaniu informacji o pracy, pomoc w znalezieniu zatrudnienia lub alternatywnego zajęcia, w szczególności uczestnictwo w zajęciach warsztatów terapii zajęciowej, zakładach aktywności zawodowej, środowiskowych domach samopomocy, centrach i klubach integracji społecznej, klubach pracy,
 - w kompletowaniu dokumentów potrzebnych do zatrudnienia,
 - w przygotowaniu do rozmowy z pracodawcą, wspieranie i asystowanie w kontaktach z pracodawcą,
 - w rozwiązywaniu problemów psychicznych wynikających z pracy lub jej braku,

- e) pomoc w gospodarowaniu pieniędzmi, w tym:
- nauka planowania budżetu, asystowanie przy ponoszeniu wydatków,
 - pomoc w uzyskaniu ulg w opłatach,
 - zwiększanie umiejętności gospodarowania własnym budżetem oraz usamodzielnianie finansowe;
- 2) pielęgnacja - jako wspieranie procesu leczenia, w tym:
- a) pomoc w dostępie do świadczeń zdrowotnych,
 - b) uzgadnianie i pilnowanie terminów wizyt lekarskich, badań diagnostycznych,
 - c) pomoc w wykupywaniu lub zamawianiu leków w aptecce,
 - d) pilnowanie przyjmowania leków oraz obserwowanie ewentualnych skutków ubocznych ich stosowania,
 - e) w szczególnie uzasadnionych przypadkach zmiana opatrunków, pomoc w użyciu środków pomocniczych i materiałów medycznych, przedmiotów ortopedycznych, a także w utrzymaniu higieny,
 - f) pomoc w dotarciu do placówek służby zdrowia,
 - g) pomoc w dotarciu do placówek rehabilitacyjnych;
- 3) rehabilitacja fizyczna i usprawnianie zaburzonych funkcji organizmu w zakresie nieobjętym przepisami ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych:
- a) zgodnie z zaleceniami lekarskimi lub specjalisty z zakresu rehabilitacji ruchowej lub fizjoterapii,
 - b) współpraca ze specjalistami w zakresie wspierania psychologiczno-pedagogicznego i edukacyjno-terapeutycznego zmierzającego do wielostronnej aktywizacji osoby korzystającej ze specjalistycznych usług;
- 4) pomoc mieszkaniowa, w tym:
- a) w uzyskaniu mieszkania, negocjowaniu i wnoszeniu opłat,

- b) w organizacji drobnych remontów, adaptacji, napraw, likwidacji barier architektonicznych,
 - c) kształtowanie właściwych relacji osoby uzyskującej pomoc z sąsiadami i gospodarzem domu;
- 5) zapewnienie dzieciom i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi dostępu do zajęć rehabilitacyjnych i rewalidacyjno-wychowawczych, w wyjątkowych przypadkach, jeżeli nie mają możliwości uzyskania dostępu do zajęć, o których mowa w art. 7 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego.

Świadczenia, które ustawowo zapewniane są w ramach innych systemów (oświata, ochrona zdrowia), nie mogą być zastępowane świadczeniami z pomocy społecznej. W przypadku planowania usług obejmujących rehabilitację fizyczną i usprawnianie zaburzonych funkcji organizmu, ośrodek powinien dysponować informacją potwierdzającą, że lekarz lub specjalista wskazał zakres tych usług i zakres ten nie jest objęty przepisami ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej. W przypadku planowania specjalistycznych usług opiekuńczych w stosunku do dzieci i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi w zakresie zapewnienia dostępu do zajęć rehabilitacyjnych i rewalidacyjno-wychowawczych, ośrodek powinien dysponować informacją potwierdzającą niedostępność zajęć, które powinny zapewnić właściwe podmioty, i wskazującą przyczyny niemożności uzyskania dostępu do tych zajęć.

Dokumentacja dotycząca przyznania specjalistycznych usług opiekuńczych:

Dokumentacja indywidualna klienta gromadzona przy przyjęciu:

- o wniosek klienta o udzielenie pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych lub zgoda klienta w przypadku, kiedy wniosek składa pracownik socjalny,
- o zaświadczenie lekarza specjalisty kwalifikujące do korzystania ze specjalistycznych usług opiekuńczych, określające rodzaj usług i zalecaną liczbę godzin usług,

W przypadku dzieci, u których stwierdzono schorzenia sprzężone, choroby neurologiczne, immunologiczne lub genetyczne, zasadność przyznania specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi może być niejednoznaczna. Pomocna w tej sytuacji może być opinia o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju lub orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. W obydwu tych dokumentach jest odniesienie do stopnia rozwoju psychicznego badanego dziecka. Czasami rozstrzygającym dokumentem jest orzeczenie o niepełnosprawności.

- o wywiad środowiskowy wraz z dokumentacją potwierdzająca sytuację materialną klienta,
- o decyzja administracyjną w sprawie przyznania specjalistycznych usług opiekuńczych.

4. Kwalifikacje osób świadczących specjalistyczne usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

§ 3.

1. Specjalistyczne usługi są świadczone przez osoby posiadające kwalifikacje do wykonywania zawodu: pracownika socjalnego, psychologa, pedagoga, logopedy, terapeuty zajęciowego, pielęgniarki, asystenta osoby niepełnosprawnej, opiekunki środowiskowej, specjalisty w zakresie rehabilitacji medycznej, fizjoterapeuty lub innego zawodu dającego wiedzę i umiejętności pozwalające świadczyć określone specjalistyczne usługi.

2. Osoby świadczące specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi muszą posiadać co najmniej półroczny staż w jednej z następujących jednostek:

- 1) szpitalu psychiatrycznym;
- 2) jednostce organizacyjnej pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 3) placówce terapii lub placówce oświatowej, do której uczęszczają dzieci z zaburzeniami rozwoju lub upośledzeniem umysłowym;
- 4) ośrodka terapeutyczno-edukacyjno-wychowawczym;
- 5) zakładzie rehabilitacji;
- 6) innej jednostce niż wymienione w pkt 1-5, świadczącej specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

3. W uzasadnionych przypadkach specjalistyczne usługi mogą być świadczone przez osoby, które zdobywają lub podnoszą wymagane kwalifikacje zawodowe określone w ust. 1, posiadają co najmniej roczny staż pracy w jednostkach, o których mowa w ust. 2, i mają zapewnioną możliwość konsultacji z osobami świadczącymi specjalistyczne usługi, posiadającymi wymagane kwalifikacje.

4. Osoby świadczące usługi, o których mowa w § 2 pkt 1 lit. a, muszą posiadać przeszkolenie i doświadczenie w zakresie:

- 1) umiejętności kształtowania motywacji do akceptowanych przez otoczenie zachowań;
- 2) kształtowania nawyków celowej aktywności;
- 3) prowadzenia treningu zachowań społecznych.

5. Odpłatność i ceny specjalistycznych usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, alimentacja, zwolnienie z opłat.

Organizacja i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w miejscu zamieszkania należy do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, realizowanych przez gminę. Bezpośrednim organizatorem zadania w gminie może być ośrodek pomocy społecznej lub zadanie to może zostać zlecone podmiotom zewnętrznym. Wojewoda zapewnia środki na realizację zadania, a także zgodnie z art. 22 pkt 1 i 8 ustawy o pomocy społecznej, ustala sposób realizacji zadania na terenie województwa oraz nadzoruje jego realizację.

§ 4.

1. Odpłatność za specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi ustala ośrodek pomocy społecznej właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby wymagającej pomocy w tej formie, na wniosek osoby zainteresowanej lub jej opiekuna, w zależności od posiadanego dochodu na osobę w rodzinie.

2. Minimalny poziom dochodu, od którego jest obliczana wysokość odpłatności, odpowiada aktualnie obowiązującemu kryterium dochodowemu osoby samotnie gospodarującej, o którym mowa w art. 8 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.
3. Przedziały dochodu uzyskiwanego przez osobę samotnie gospodarującą lub przypadającego na osobę w rodzinie określają następujące wskaźniki odpłatności:

Dochód osoby samotnie gospodarującej lub przypadający na osobę w rodzinie:	Wskaźniki odpłatności w procentach ustalone od ceny specjalistycznej usługi za 1 godzinę dla:	
	osoby samotnie gospodarującej	osoby w rodzinie
do 461 zł = 100 %	nieodpłatnie	nieodpłatnie
powyżej 100 % do 132,5 %	1,5 %	3,5 %
powyżej 132,5 % do 165 %	3 %	7 %
powyżej 165 % do 187,5 %	5 %	11 %
powyżej 187,5 % do 220 %	7 %	15 %
powyżej 220 % do 237,5 %	11 %	20 %
powyżej 237,5 % do 255 %	15 %	25 %
powyżej 255 % do 265 %	22,5 %	32,5 %
powyżej 265 % do 275 %	30 %	40 %
powyżej 275 % do 282,5 %	45 %	55 %
powyżej 282,5 % do 290 %	60 %	70 %
powyżej 290 % do 310 %	75 %	85 %
powyżej 310 % do 330 %	90 %	100 %
powyżej 330 %	100 %	100 %

4. Cenę 1 godziny specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi ustala ośrodek pomocy społecznej, na podstawie analizy kosztów realizacji tego zadania lub wynika ona z umowy zawartej przez ośrodek pomocy społecznej z podmiotem przyjmującym zlecenie realizacji zadania.
5. Opłata za specjalistyczne usługi stanowi iloczyn ceny, o której mowa w ust. 4, wskaźnika odpłatności określonego w procentach, o którym mowa w ust. 3, oraz liczby godzin świadczonych usług w ciągu miesiąca.

6. Ośrodek pomocy społecznej wydaje decyzję o liczbie godzin przyznanych miesięcznie specjalistycznych usług oraz o wysokości odpłatności.

7. Jeżeli wyliczona kwota odpłatności za specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest niższa od kwoty określonej w art. 38 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, odpłatności nie pobiera się.

8. Odpłatność za specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczone w ośrodkach wsparcia regulują odrębne przepisy.

§ 5.

Oплата za specjalistyczne usługi jest wnoszona przez osobę uzyskującą pomoc w formie specjalistycznej usługi lub jej opiekuna, bezpośrednio lub przelewem do kasy urzędu gminy, w terminie do 15. dnia każdego miesiąca następującego po miesiącu, w którym wykonano usługę.

§ 6.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach osoba zainteresowana może być, na jej wniosek lub na wniosek pracownika socjalnego, częściowo lub całkowicie zwolniona z ponoszenia odpłatności na czas określony, zwłaszcza ze względu na:

- 1) konieczność korzystania co najmniej z dwóch rodzajów specjalistycznych usług;
- 2) konieczność ponoszenia opłat za pobyt członka rodziny w domu pomocy społecznej lub ośrodku wsparcia i za pobyt członka rodziny w placówce opiekuńczo-wychowawczej, leczniczo-rehabilitacyjnej, opiekuńczo-leczniczej lub pielęgnacyjno-opiekuńczej;
- 3) konieczność korzystania przez więcej niż jedną osobę w rodzinie z pomocy w formie specjalistycznych usług lub usług opiekuńczych, w tym co najmniej jedną przewlekle chorą;
- 4) zdarzenie losowe.

6. Koordynowanie, dokumentacja, kontrola i rozliczenie czasu pracy opiekunów/specjalistów wykonujących specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Dokumentacja tworzona w trakcie realizacji specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi:

- o indywidualny program terapeutyczny (indywidualny plan pomocy),
- o karta czasu pracy osoby świadczącej usługi,
- o dzienne notatki z realizacji usług,
- o indywidualna karta podopiecznego (która zawiera m.in. informacje dot. oceny funkcjonowania społecznego i realizacji działań terapeutycznych, okresową ocenę efektów świadczonych usług),
- o notatki z wizyt środowiskowych w domu klienta prowadzone przez realizatorów usług,
- o ankieta wypełnianą przez klienta lub jego opiekuna, oceniającą jakość i rzetelność świadczonych usług oraz badającą adekwatność prowadzonych działań do jego potrzeb i oczekiwań.

Dokumentacja zbiorcza dotycząca świadczonych specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi:

- o rejestr osób objętych usługami,
- o harmonogramy pracy u poszczególnych klientów,
- o okresowe sprawozdania z realizacji usług (kwartalne, półroczne i roczne),
- o rozliczanie finansowe usług (w przypadku zlecenia realizacji zadania podmiotom zewnętrznym),
- o listy imienne klientów sporządzane przez podmiot, któremu zlecono realizację zadania dla Ośrodka Pomocy Społecznej, z wyszczególnieniem m.in. ilości godzin usług przyznanych decyzją administracyjną OPS, ilości godzin zrealizowanych, z kosztorysem wykonania zadania oraz określeniem opiekunów-terapeutów pracujących z poszczególnymi klientami,
- o sprawozdania z zebrań Zespołu ds. usług specjalistycznych.

7. Sprawozdawczość.

Szacowanie środków na realizację usług w czasie trwania roku budżetowego:

Gminy zobowiązane są do sporządzania sprawozdań:

- **SUO – zapotrzebowanie na środki** – zbierane czterokrotnie w ciągu każdego roku:
 - na I kwartał – w styczniu,
 - na II kwartał – w marcu,
 - na III kwartał – w czerwcu,
 - na IV kwartał – w sierpniu,

które są podstawą analizy stopnia realizacji zadania oraz ustalania optymalnej wysokości dotacji dla poszczególnych gmin.

- **SUO – wykonanie** – zbierane dwukrotnie w ciągu roku:
 - według stanu na 30 września,
 - według stanu na 30 października,

pozwalających na dokonywanie korekt budżetów w poszczególnych jednostkach, polegających na przesunięciach środków niewykorzystanych do jednostek, które wykazują w tym względzie niedobory.

Powyższe sprawozdania zamieszczane są w aplikacji CAS, w sprawozdaniach jednorazowych w obszarze polityki społecznej. Wersje papierową sprawozdań, podpisaną przez właściwy terytorialnie organ administracji publicznej lub osobę działającą z jego upoważnienia należy przesłać do Wydziału Polityki Społecznej. Dokładne terminy będą każdorazowo przekazywane do jednostek drogą elektroniczną. Powyższe sprawozdania mają charakter obligatoryjny.

Jednostki realizujące specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi są zobowiązane do sporządzania:

- sprawozdania na dzień 30 czerwca (półroczne)
- sprawozdania na dzień 31 grudnia (roczne)

Sprawozdania zamieszczane są w aplikacji CAS, w sprawozdaniach jednorazowych w obszarze polityki społecznej i wymagane jedynie w wersji elektronicznej. O dokładnych terminach ich wykonania, jednostki są każdorazowo informowane drogą elektroniczną.

8. Najczęstsze nieprawidłowości w świadczeniu usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych.

1. Zapewnienie świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osób z zaburzeniami psychicznymi przez osoby nieposiadające przeszkolenie przewidziane w § 3 ust. 4 rozporządzenia w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych.
2. Brak zamieszczenia w decyzjach przyznających specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi informacji o miejscu świadczenia tych usług.
3. Brak informowania wnioskodawców o niezłaźwieniu w terminie sprawy dotyczącej wydania decyzji o przyznaniu specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osób z zaburzeniami psychicznymi, o przyczynach zwłoki oraz wskazywanie nowego terminu jej złaźwienia, zgodnie z art. 36 § 1 k.p.a.
4. Brak zamieszczenia w wydawanych decyzjach wszystkich elementów określonych w art. 107 § 1 k.p.a.
5. Wskazywanie w decyzjach liczby przyznanych godzin specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osób z zaburzeniami psychicznymi w wymiarze miesięcznym, zgodnie z § 4 ust. 6 rozporządzenia w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych.
6. Błędę popełniane przy wyliczaniu poziomu dochodów stanowiącego podstawę wyliczenia zapłaty za świadczone usługi.
7. Przerwy w świadczeniu specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osób z zaburzeniami psychicznymi, zgodnie z wydanymi decyzjami w tym zakresie.

